

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TARIM ve ORMAN ALANINDA DIŞ KAYNAKLI FONLAR ve PROJE ÖRNEKLERİ

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İçindekiler

PROJE FON KAYNAĞI ULUSLARARASI KURULUŞLAR ve PROJE ÖRNEKLERİ

1. IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu)	1
2. GEF.....	3
3. BM KALKINMA PROGRAMI (UNDP)	4
4. DÜNYA BANKASI	5
5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇEVRE PROGRAMI (UNEP).....	6
6. FAO	6
7. İSLAM KALKINMA BANKASI (İKB – ISDB).....	9
8. İSEDAK.....	10
9. IRASME	12
10. AVRUPA BİRLİĞİ - UFUK AVRUPA.....	12
10.1. AVRUPA ORTAK PROGRAMI (EJP)	13
10.2. AVRUPA BİRLİĞİ – PRIMA.....	14
10.3. AVRUPA BİRLİĞİ – ERASMUS +.....	15
11. OIE.....	16
12. CGIAR (Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu)	16
13. STDF (STANDARDS AND TRADE DEVELOPMENT FACILITY).....	16
14. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA)	17
15. Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA)	18
16. İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SDC).....	19
17. GIZ (Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH).....	20
18. TİKA.....	21
19. KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI - KEİ (BSEC)	21
20. Asya Altyapı Yatırım Bankası (AİİBD).....	22
21. Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği – ASEAN.....	22
22. ASYA VERİMLİLİK TEŞKİLATI (ASIAN PRODUCTIVITY ORGANISATION)	22
23. NATO.....	23
24. AKDENİZ GENEL BALIKÇILIK KOMİSYONU (GFCM)	23
25. AVRUPA BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ ÖRGÜTÜ (EUROFISH).....	24

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

26.	ULUSLARARASI ATLANTİK TON BALIKLARINI KORUMA KOMİSYONU (ICCAT)	24
27.	ORTA ASYA VE KAFKASLAR BÖLGESEL BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ KOMİSYONU (CACFISH)	25
28.	AB IPA VE IPARD PROGRAMLARI.....	25

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

PROJE FON KAYNAĞI ULUSLARARASI KURULUŞLAR ve PROJE
ÖRNEKLERİ

1. IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu)

Özellikle yoksul halka yardıma yönelik kırsal kalkınma projelerine düşük faizli ve uzun vadeli kredi sağlanması amacıyla kurulmuş olup aşağıdaki temalarda çeşitli projeleri gerçekleştirmektedir. IFAD'ın çalışma alanlarına göre bazı proje örnekleri aşağıda yer almaktadır:

• **Tarımsal Ürünler**

Küçük çiftçilerin çeşitli tarım teknolojilerine erişimini sağlayarak, üreticilerin toprak yönetimi, gübre kullanımı, daha kaliteli tohumlara erişim ve diğer iyileştirilmiş tarım uygulamalarıyla verimi artırmalarına yardımcı olur. Türkiye'de kırsal alanlarda genç çiftçilerin çilek yetiştirmesine ilişkin IFAD projesi örnek olarak verilebilmektedir.

• **İklim Değişikliği ve Çevre**

IFAD, daha iyi tarımsal üretim, işleme ve hasat sonrası işleme için yenilenebilir enerji teknolojilerini küçük ölçekli tarıma entegre eder. Kırgızistan, Hindistan, Ruanda ve Mozambik'te enerji verimli işleme ve depolama teknolojilerinin (güneş enerjisiyle ısıtma, soğutma, kurutma, öğütme, aydınlatma gibi) tanıtılması için projeler gerçekleştirilmiştir.

• **Beslenme**

IFAD'ın teknik bilgisi, beslenmeye ve cinsiyete duyarlı tarıma yapılan yatırımlarla birleştirilmektedir. Örneğin IFAD tarafından gerçekleştirilen Güney Laos Gıda ve Beslenme Güvenliği ve Pazar Bağlantıları Programı'nın ana hedef grubu, yoksulluk koşullarını üretim ve pazar potansiyeli ile birleştiren 175 köyde yaşayanlar olup amacı, aşırı yoksulluk ve açlığın azaltılmasına katkıda bulunmaktır.

• **Hayvan Yetiştiriciliği ve Hayvan Sağlığı**

IFAD, hayvan sağlığını koruyarak, üretkenliği ve sürdürülebilirliği artırarak ve çiftçileri kârlı pazarlara bağlamaya yardımcı olarak küçük çiftçileri hayvanlarından en iyi şekilde yararlanmaları konusunda destekler. Finanse edilen projeler, teknoloji transferi, eğitim, hayvan sağlığı hizmetleri, yem, ıslah ve iyi hayvancılık uygulamalarını içerir. 2012'den bu yana IFAD, Kırgızistan'da veteriner hizmetlerinin iyileştirilmesi için 70 milyon ABD dolarının üzerinde yatırım yapmıştır. Desteğin önemli bir kısmı, özel veteriner hekimlerin kapasitesine yatırım, öğrencilere burs vermek gibi alanlarda kullanılmakta olup ülkede veteriner hekim sayısının iki katına çıkmasına fayda sağlamıştır.

• **Arazi**

IFAD destekli projeler, kırsal alanlardaki insanların toprakları üzerinde yasal haklar elde etmelerine yardımcı olmaktadır. Arazi haklarının kaydedilmesi ve tescil edilmesi, merkezi olmayan arazi yönetiminin ve daha güvenli mera haklarının sağlanması için projeler desteklenmektedir.

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

• **Piyasaya Erişim**

IFAD'ın bazı projeleri, pazarlara fiziksel erişimi iyileştirmek için altyapı geliştirmeyi desteklemektedir. Çoğunlukla üretim, birincil işleme ve pazarlama veya tüm değer zinciri bölümlerini destekler. Bu değer zincirleri karmaşıktır ve yalnızca üreticileri değil aynı zamanda girdi satıcıları, tüccarlar, işlemciler, perakendeciler ve diğer hizmet sağlayıcıları da içerir. IFAD ve Paraguay Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, küçük ölçekli çiftçilere yönelik projede, ülke genelinde yaklaşık 7.000 üreticinin katılımıyla, pazara erişmek isteyen taban örgütlerine odaklanmaktadır. Proje katılımcıların eğitime, girdilere ve krediye erişmesine ve karlı kırsal girişimlerin nasıl kurulacağını öğrenmesine yardımcı olur. Ayrıca sürdürülebilir bir şekilde çiftçilik yapmayı, toprağı ve suyu korumayı ve atıkları azaltmayı öğretmektedirler.

• **Kırsal Finans**

Son on yılda IFAD, tarımsal risk yönetimi alanında lider olmuştur. Fon, kırsal ekonomileri ve gıda üretim sistemlerini korumak ve güçlendirmek için bütünsel bir yaklaşımı desteklerken, aynı zamanda kırsal finansmanı ve küçük ölçekli çiftçilere yapılan yatırımı da desteklemektedir. IFAD destekli projeler, küçük ölçekli üreticilerin işletmelerine yatırım yapabilmeleri ve üretkenliklerini artırabilmeleri için finansal hizmetlere ve kredilere erişimi artırmaktadır. Ülkemizde IFAD finansmanı ile, Göksu-Taşeli Havzası Kalkınma Projesi ile Kırsal Dezavantajlı Alanlar Kalkınma Projesi gerçekleştirilmektedir.

• **Kurum ve örgütler**

IFAD destekli projeler, su kullanıcıları grupları, tarımsal üretici ve ticaret birlikleri, kadın ve gençlik dernekleri ve diğerleri dahil olmak üzere çok çeşitli kuruluşları desteklemek için eğitim ve finansman sağlar. IFAD, dünya çapında gıda güvenliğini artıran kırsal kurum ve kuruluşları desteklemek için bir Saha Uygulama Kılavuzu ve İyi Uygulamalar Kılavuzu'nun hazırlanmasına yardımcı olmuştur.

• **Balıkçılık ve su ürünleri**

IFAD destekli projeler, balıkçı toplulukları için kullanım ve erişim haklarını güvence altına alır ve deniz, kıyı ve iç sularda küçük ölçekli su ürünleri üretim sistemlerinin gelişimini destekler. Örneğin Cibuti'de COVID-19 kısıtlamaları nedeniyle ürünlerini saklamakta güçlük çeken ve ürünleri israf olan balıkçılar için güneş enerjisiyle çalışan buzdolapları temin edilmiştir.

• **Yerli Halk**

IFAD, yerli halkların örgütleri ve kurumları ve Üye Devletler arasında diyalog ve istişareyi teşvik eden bir Yerli Halk Forumu kurmuştur. Örneğin Meksika'nın bazı eyaletleri içinde yer alan yarı kurak bölgelerde kırsal yoksul ve yerli hanelerin gelirlerini ve istihdamını artırmak için küçük üretici değer zincirlerini geliştirmeye yönelik bir sürdürülebilir kalkınma projesi gerçekleştirilmektedir.

• **Cinsiyet eşitliği**

IFAD'ın kırsal yoksulluğu azaltma ve gıda güvenliğini iyileştirme çalışmalarının önemli bir unsurudur. Desteklenen projelerin katılımcılarının yaklaşık yarısını kadınlar oluşturur. Kuzeydoğu Karadağ'da, IFAD tarafından finanse edilen bir proje, kadınların kendi işlerini kurmalarına ve topluluklarında daha fazla temsil kazanmalarına yardımcı olmaktadır.

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

• **Gençlik**

IFAD destekli projeler ve faaliyetler, gençlerin üretken olmaları ve toplulukları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmaları için ihtiyaç duydukları kaynaklara, varlıklara ve hizmetlere erişmelerine yardımcı olmaktadır. Örneğin, Kamerun'da uygulanan Tarımsal Genç Girişimcilik Teşvik Programı'nda, tarımsal üretim ve ilgili meslekler için yapılandırılmış bir değer zinciri yaratma potansiyelinin en yüksek olduğu kırsal topluluklardaki gençleri hedefleyen aktiviteler gerçekleştirilmektedir.

• **Su**

IFAD, su kaynaklarının tahsisini ve yönetimini iyileştirmek için kırsal topluluklar, aracılar, perakendeciler ve yerel yönetimlerle yakın bir şekilde çalışır. IFAD ayrıca, yoksul kırsal kesimdeki insanları bağımlı oldukları kaynakların yönetimine katılmaya teşvik etmek için toprak ve su kaynaklarının yerel tahsisini ve yönetimini iyileştirmek amacıyla çalışır. Buna, geniş tabanlı su kullanıcı birliklerinin ve çoklu kullanım sistemlerinin teşvik edilmesi de dahildir.

IFAD, su altyapısına ve tarım, hasat sonrası idare ve işleme ile evsel su temini için daha verimli teknolojilere yatırım yapmaktadır. Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından finanse edilen ve Peru Çevre Bakanlığı tarafından IFAD'ın uygulayıcı kuruluş olarak yürüttüğü projede, bazı nehir havzalarındaki çiftçilerin ekosistemlerin koruyucuları olmalarına yardımcı olmuştur. Proje, bölgenin hem yukarı hem de aşağı havzalarındaki su güvenliğini ve çiftçilerin geçim kaynaklarını geliştirmeye yardımcı olmuştur.

• **Üretici Organizasyonları**

Kırsal kurum ve kuruluşlar, kırsal kesimdeki yoksul insanlara şu yollarla yardımcı olabilir: İhtiyaç duyulan kaynaklara, hizmetlere ve pazarlara doğrudan erişim sağlayarak üretkenliklerini ve karlılıklarını artırmak; toplu alımlar yoluyla girdi fiyatlarının düşürülmesi ve ekipman ve makine gibi müştereken sahip olunan malların yanı sıra bilgi ve deneyim alışverişi için bir forum görevi görür. Ayrıca kamu ve özel sektör işbirliğine başvurulmaktadır. Örneğin deniz suyunun tatlı su kaynaklarına karışan tuzlu su girişinin, Vietnam'ın Mekong Deltası'ndaki küçük ölçekli çiftçiler için ciddi bir tehdit haline gelmesi üzerine, yerel bir teknoloji şirketi, kamu-özel ortaklığı sayesinde kalıcı bir çözüm yaratmak için IFAD destekli bir projeye işbirliği yapabildiği görülmüştür.

Detaylı bilgi için: [IFAD](#)

2. GEF

Küresel Çevre Fonu (Global Environment Facility), aşağıdaki çevre koruma odak alanlarında yapılan projelere finansal destek vermektedir:

- Biyoçeşitlilik,
- İklim değişikliği,
- Arazi bozunumu,
- Uluslararası sular,

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- Kimyasallar ve Atık
- Çoklu odak alanı

GEF projelerinde GEF tarafından yetkilendirilmiş uluslararası kuruluşlar (ajanslar) projelerde yürütücü olarak görev yapmaktadır. Ülkemizin hali hazırda işbirliği içerisinde çeşitli çalışmalar yürüttüğü FAO, UNDP, UNEP, UNIDO, IFAD, Dünya Bankası gibi kuruluşlar GEF yetkili ajansları arasındadır. Bu sayede hibenin yanı sıra söz konusu ajansların uzmanlık ve teknik desteğinden yararlanabilme imkanı mevcuttur. Projeler ulusal düzeyin yanı sıra, bölgesel ve küresel düzeyde olabilmektedir.

GEF 8 programı kapsamında, iklim değişikliği ve doğa sağlığı, insan ve hayvan sağlığı alanlarına önem verilmekte, toplumların refahını destekleyen sağlıklı, üretken ve dayanıklı bir çevre anlayışını benimsemektedir. Fon, mali kaynak sağlayan ülkelerden elde edilen katkılardan finanse edilmektedir. Hali hazırda içinde bulunduğumuz GEF-7 (2018-2022) döneminde Ülkemiz tahsisatı 15,37 Milyon dolardır.

Ülkemiz GEF projelerinden bazı örnekler:

- *2011-2013 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Ulusal Biyogüvenlik Çerçeve Yönetmeliği'nin Uygulanmasına Destek Projesi Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve UNEP ortaklığında GEF tarafından finanse edilerek gerçekleştirilmiştir.*
- *2019 yılı itibarıyla ise Bakanlığımız Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) bünyesinde Dünya Bankası kredisi ve GEF hibesiyle "Türkiye Sulama Modernizasyon Projesi" yürütülmeye başlanmıştır.*
- *Arazi tahribatının dengelenmesi amacıyla, hedef belirleme, planlama ve ulusal düzeyde karar verme yöntemleri içeren bir model geliştirilmesini amaçlayan Yukarı Sakarya Havzasında LDN Yaklaşımıyla Ulusal Ölçeklendirme Ebatında Arazi Tahribatının Dengelenmesine Katkı Sağlanması Projesi devam etmektedir.*
- *Modern biyo-enerji teknolojilerinin uygulanması yoluyla sektörel dönüşümün hızlandırılması, tarımsal sanayide genel enerji performansını ve rekabet gücünü artırmak ve sera gazı emisyonlarını azaltmayı amaçlayan Türkiye Ekonomisinin Yeşil Büyüme Yolunda Kalkınmasını Desteklemek Amacıyla Sürdürülebilir Biyokütle Kullanımı Projesi devam etmektedir.*

Detaylı bilgi için: [GEF](#)

3. BM KALKINMA PROGRAMI (UNDP)

Özellikle gelişmekte olan ülkelere odaklanarak yoksulluğun ortadan kaldırılması, eşitsizliklerin ve dışlanmanın azaltılması, insanların daha iyi yaşam standartlarına sahip olmaları için gerekli olan bilgi, deneyim ve kaynakların temini için çalışmaktadır. Ülkelere sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için politikalar, kurumsal kapasite inşa etme vb. konularda yardımcı olmayı amaçlar. UNDP Türkiye 3 temel alanda ilerleme kaydetmek için çalışmaktadır: Kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme, kapsayıcı ve demokratik yönetim, iklim değişikliği ve çevre.

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- *Göksu-Taşeli Havzası Kalkınma Projesi, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından UNDP ile işbirliği içinde Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) finansal desteği ile yürütülmektedir. Genel amacı; değer zinciri gelişimi ve sürdürülebilir doğal kaynak yönetimi aracılığıyla ekonomik çeşitliliği destekleyerek kırsal yoksulluğun azaltılmasıdır. Proje ile hedeflenmiş alan içinde iklimsel şoklara dayanıklılığın artırılması, tarımsal üretimin ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesiyle çiftçilerin gelirlerinin artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca, Toros Dağları'nın yaylalarında yaşayan göçebe Yörüklerin ortak doğal kaynakların daha iyi yönetilmesi için organize olmalarına yardımcı olacak şekilde kapasitelerinin geliştirilmesine ve yaşam standartlarının iyileştirilmesine de katkıda bulunulacaktır.*
- *Önemli Denizel Biyolojik Çeşitlilik Alanlarında İstilacı Yabancı Türlerin Tehditlerinin Değerlendirilmesi ise Tarım ve Orman Bakanlığı ile UNDP ve GEF işbirliğiyle gerçekleştirilmektedir. Projenin hedefi, Türkiye'nin küresel açıdan büyük önem taşıyan yerel denizel biyolojik çeşitliliğini desteklemek amacıyla istilacı yabancı türlerin olumsuz etkilerinin en aza indirmektir.*
- *Türkiye'deki Orman Köylerinde Solar Fotovoltaik Sistemler için Sürdürülebilir Enerji Finansman Mekanizmaları UNDP ve Bakanlığımız işbirliğiyle gerçekleştirilmekte olup Türkiye'de orman köylülerinin elektrik ihtiyaçlarını güneş enerjisiyle karşılayabilmesinin alt yapısını oluşturmak ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini engelleme çabalarına katkı sağlamak, orman köylülerine faizsiz kredi imkânı sağlayarak güneş enerjisi üretimine geçişin sağlanmasını amaçlamaktadır.*

Detaylı bilgi için: [UNDP Türkiye](#)

4. DÜNYA BANKASI

BM'nin özerk uzman kuruluşlarından biri olma özelliği kazanmış, gelişmekte olan ülkelere düşük faizli borç, sıfır ya da düşük faizli kredi ve hibe desteği veren bir kuruluştur. Ülkemizle merkezi yönetim, sağlık, bankacılık, enerji, sulama ve drenaj, diğer su temini, su sanitasyonu ve atık yönetimi gibi sektörlerde işbirliği yapan kuruluş, küçük ve orta ölçekli işletme desteği, rekabet politikası, kırsal kalkınma ve altyapı, iklim değişikliği, çevre sağlığı gibi konularda işbirliği yapmaktadır.

Geçmişte Kuş Gribi ve İnsan Pandemisine Hazırlıklılık, Tarımsal Reform Uygulama Projesi, Tahıl Saklama Projesi vb. projelerle hayvancılık, sulama, tarımsal üretim gibi alanlarda işbirliği gerçekleştirilmiştir. Günümüzde ise "Gelişmiş Piyasa Bağlantıları Yoluyla Mülteciler ve Türk Vatandaşlarına Tarımsal İstihdam Desteği" ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) bünyesinde Dünya Bankası kredisi ve GEF hibesiyle "Türkiye Sulama Modernizasyon Projesi" yürütülmektedir.

Detaylı bilgi için: [Dünya Bankası Türkiye](#)

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇEVRE PROGRAMI (UNEP)

UNEP çalışmalarını yedi tematik alanda devam ettirmektedir. Bunlar, iklim değişikliği, afetler ve çatışmalar, ekosistem yönetimi, çevresel yönetim, kimyasallar ve atıklar, kaynak etkinliği ve çevre değerlendirmesidir. UNEP'in bütçesini ülkelerin sağladığı gönüllü katkı ile finanse edilen Çevre Fonu oluşturmaktadır.

UNEP'in çeşitli ülkelerde gerçekleştirdiği projelerden bazıları şunlardır:

- *Kırılgan dağlık ekosistemlere sahip gelişmekte olan ülkelerde iklim değişikliği eylemi*
- *Hazar Denizi için çevre işbirliği*
- *Gürcistan'da peyzaj ve sürdürülebilir arazi yönetimi*

Detaylı bilgi için: [UNEP](#)

6. FAO

Türkiye FAO'nun 6 Nisan 1948'den beri üyesi bulunmakta olup, son yıllarda ilişkilerimiz güçlü bir şekilde gelişmektedir. Yakın zamana kadar FAO'nun teknik kapasitesinden faydalanan bir konumda olan ülkemiz, son zamanlarda FAO'ya finansman ve işbirliği bakımından katkılarda bulunma yönünde önemli adımlar atmıştır. Bu kapsamda Örgüt bütçesine sağlanan yıllık katkının yanı sıra FAO-Türkiye Ortaklık Programı (FTPP) çerçevesindeki projelere gönüllü katkı sağlanmaktadır.

Türkiye ile FAO arasında toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi, bitkisel ve hayvansal üretim, ormancılık, balıkçılık, ekonomik ve sosyal politikalar, yatırım, kırsal kalkınma, beslenme, gıda standartları ve ticari ürünler, kapasite geliştirme, GEF finansmanlı biyoçeşitliliği ve doğal kaynakları korumayı hedefleyen projeler, Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere ve yerel halka yönelik ortak projeler gibi birçok konuda işbirliği yapılmaktadır.

2007 yılında FAO Orta Asya Alt Bölge Ofisi'nin (FAO-SEC) kurulmasıyla birlikte Gıda ve Tarım Alanında FAO-Türkiye Ortaklık Programı (FTPP) yürürlüğe girmiştir. FTFPP, Ofisin kapsadığı ülkelerde gıda güvenliğinin sağlanması, yoksulluğun azaltılması, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi alanlarında aktif işbirliğine yönelik bir programdır. FTFPP 1. Döneminde toplam 28 proje hayata geçirilmiştir.

2014 yılında, imzalanan "FAO-SEC'in Güçlendirilmesine Yönelik Tamamlayıcı Anlaşma" ve Ekleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin 20 milyon ABD Doları tutarındaki ek finansmanı ile FTFPP'nin ikinci fazı (FTFP-II) ve aynı zamanda FAO-Türkiye Ormancılık Ortaklık Programı (FTFP) başlatılmıştır. FTFPP-II ve FTFPP kapsamında proje geliştirme ve uygulama süreçleri devam etmektedir.

FTFP-II ve FTFPP Programları çerçevesinde tematik alanlarda çeşitli projeler uygulanmaktadır:

- gıda güvenliği ve beslenme;
- tarımsal ve kırsal kalkınma;

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- doğal kaynakların korunması ve yönetimi;
- tarım politikaları;
- gıda güvenilirliği;
- sürdürülebilir ormanlar, arazi ve doğal kaynaklar yönetimi ve arazi bozulumunun dengelenmesi;
- kurumsal reform, eğitim ve ulusal kapasite artırımı

FTPP-II ve FTFP kapsamında Bakanlık birimleri tarafından sunulan proje önerileri Bakanlığın stratejik öncelikleri FAO'nun Ülke Programı Stratejisi çerçevesinde yer alan başlıklar, program tematik alanları doğrultusunda, Programların Operasyonel Çerçevesinde yer alan kriterler gözetilerek Bakanlık ve FAO yetkililerince ortak bir gözden geçirmeye tabi tutulmakta uygun bulunan projeler AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü aracılığıyla Programların Yönlendirme Komitelerinde onaya sunulmaktadır.

FAO'nun Saha Programı'nın önemli bir ayağı da "TCP" olarak da bilinen "Teknik İş Birliği Programı"dır ve bu program kurumun Düzenli Program bütçesinin bir parçasını oluşturur. FAO'nun bilgi birikimi ve teknik uzmanlığını üye ülkelere sunmak amacıyla oluşturulan TCP projeleri, ilgili ülke tarafından belirlenen mahsul üretimi, hayvancılık, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği, ormancılık, beslenme, gıda güvenirliliği, kırsal kalkınma vb. alanlarda acil teknik destek sağlanmasına yardımcı olmaktadır. TCP, ülkelere hibe olanakları sunmakta ve iki yıllık progr. 500.000 USD'ye kadar teknik destek projeleri fonlanmaktadır. TCP Bakanlık birimleri tarafından sunulan proje önerileri Bakanlığın stratejik öncelikleri FAO'nun Ülke Programı Stratejisi çerçevesinde yer alan başlıklar ve FAO Yönetim Organlarıncı belirlenmiş olan 10 TCP Uygunluk Kriterleri doğrultusunda gözden geçirilerek değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. TCP'lerin dışında daha kolaylaştırılmış kriterlere ve prosedüre tabi olan maksimum bütçesi 100.000 USD olan projeler ise TCP Facility (TCF) altında finanse edilebilmektedir. TCP ve TCPF Proje önerileri AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü aracılığıyla FAO'ya iletilmekte ve FAO tarafından fonlanması uygun bulunan projeler FAO'nun ülke proje portföyüne dahil edilmektedir.

FAO, çeşitli fon kaynaklarının finansmanı ile Bakanlığımız ile işbirliği içerisinde Geçici Korunma Altındaki Sığınmacılara ve Ev Sahibi Topluma yönelik projeler uygulamaktadır. 2016 yılından beri Bakanlığımızın teknik destek sunduğu FAO tarafından uygulanan AB, Japon Hükümeti, UNHCR finansmanlı 9 proje hayata geçirilmiştir. Bu alanda hazırlanan proje önerileri AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü aracılığıyla FAO'ya sunulmaktadır. Geçici Korunma Altındaki Sığınmacıların ve ev sahibi toplumun gelir olanaklarının artırılmasını hedefleyen projeler iki yıllık Suriyeli Sığınmacılar Dayanıklılık Planı (SRRP) kapsamında, FAO-Türkiye Temsilciliği koordinasyonunda yürütülmektedir.

FAO, Küresel Çevre Fonu'nun (GEF) ortağıdır. FAO, teknik bir kuruluş olup asli amaç ve görevi, farklı kaynaklardan finanse edilen proje ve programlar kanalıyla üyesi olan ülkelere teknik destek sağlamaktır. FAO, proje hangi kaynaktan finanse edilirse edilsin uygulayıcı kuruluştur.

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

FAO-Tarım ve Orman Bakanlığı İşbirliğinden İyi Uygulama Örnekleri

Türkiye'nin Yeni Uygulamalı Çiftçi Okulları: "Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Projesi" çerçevesinde, bu katılımcı, yenilikçi tarımsal öğrenme yönteminin geniş ölçekte hayata geçirilmesini sağlamak için ülkedeki ilk programlı adım atılmıştır.

Suriye Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (SRRP) Altında Yer Alan Projeler: FAO'nun SRRP Planı çerçevesinde çeşitli projeler hayata geçirilmiştir:

Suriyeli Sığınmacıların ve Ev Sahibi Toplulukların Ekonomik İmkanların Artırılması yoluyla Dirençlerinin Güçlendirilmesi Projesi: UNHCR aracılığıyla AB tarafından fonlanan projede sığınmacılar ve ev sahibi topluluklara çeşitli tematik alanlarda tarımsal mesleki beceri kazandırmak ve sürdürülebilir iş imkanlarına kavuşmasını sağlamak hedefi kapsamında, toplam 900 Suriyeli ve Türk vatandaşına Adana, Mersin, Şanlıurfa, Gaziantep, Isparta illerinde tarım alanında teorik ve işbaşı eğitimler verilmiş, eğitimler sonunda 854 kursiyere sertifika verilmiş, %20 oranında istihdam sağlanmıştır.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Yerel Halkın Özyeterliliklerinin teşviki projesi : Japon Hükümeti tarafından fonlanan proje FAO, Japon Aid and Relief Kuruluşu ve Bakanlığımızdan Şanlıurfa GAP Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü ile İzmir İl Müdürlüğü ve Mardin Şükran Derneği işbirliğinde uygulanmıştır. Proje kapsamında toplam 150 Suriyeli ve yerel halktan Türk vatandaşına sebze, isot, reçel, sabun, midye dolma üretimi ve balık ağı üretimi ile tamirini içeren istihdama yönelik eğitimler verilmiştir. İzmir ilinde eğitimlerini tamamlayan Suriyeli ve Türk 20 girişimci kadını bir araya getiren bir kooperatif kurularak, midye üretim işletmesi açılmış, Mardin'de Suriyeli ve Türk 30 kadının bir araya getirilerek sabun üretim tesisi kurulmuş, 15 yatırımcı sebze üretim amaçlı tarımsal girdilerden faydalanarak 60 dekar alanda üretim başlatmıştır. Projede yüzde 23 oranında istihdam sağlanmıştır.

Orta Asya Balıkçılık ve Su Ürünlerini Geliştirme Bölgesel Programı (FISHDEV): Proje ile balık üreticilerinin, üretim çiftliği yönetim teknikleri, balık beslemenin temelleri, kafes kültürü, balıkçılık kaynaklarının korunması ve muhafazası konularında eğitim kapasiteleri güçlendirilmiştir. Programda ayrıca veri toplama, izleme, hijyen ve güvenlik konularında eğitimler de dahil olmak

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

üzere üretim sonrası süreçlere de odaklanılmıştır. Programın en önemli çıktısı olarak, Orta Asya ve Kafkasya Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Komisyonu'nun (CACFish) kurulmuştur. CACFish kurulduğundan beri sürdürülebilir bölgesel işbirliğini güçlendirmekte, alt-bölge ülkelerinin balıkçılık ve su ürünleri sektörlerinin geliştirilmesine katkı vermektedir.

Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistan'da Korumalı Tarım ve Sulanan Alanlarda Kaynak Koruma Teknolojileri: Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın sulanan alanlarını kapsayan proje ile çiftçilere sürdürülebilir arazi ve su yönetimi için koruyucu tarım ilkeleri ve uygulamaları konusunda eğitim verilmiştir. Çiftçiler, çeşitlendirilmiş ürün rotasyonu uygulamasıyla beraber toprak işlemezlik teknoloji kullanıldığında yüksek verimlilik seviyelerine ulaştığını gözlemlediler. Projeye, Azerbaycan'ın Terter bölgesinde kışlık buğday verimi 3,5 tondan 4,4 tona çıkmış, Özbekistan'da hektar başına tahıl verimi 7.51 ton ile rekor seviyeye ulaşmıştır.

Kırgızistan ve Tacikistan'da Gıda İşleme Tesislerinin ve Ulusal Makamların Gıda Güvenilirliği Risk Yönetimi Kapasitelerinin Geliştirilmesi (HACCP): FTTP kapsamında gerçekleştirilen proje ile birçok uygulayıcı kurumun, özellikle insan kaynakları ve ekipman konusunda kapasitelerinin artırılmasına katkı sağlanmış. Ülkelerin gıda işleme işletmelerinde gıda güvenliği yönetim sistemlerini benimsemelerine yardımcı olunmuştur. Proje, her iki ülkedeki ulusal makamları, gıda denetçilerini ve gıda işleyicilerini odağına almıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın desteğiyle Tacikistan'da yerli ürünlerin güvenilirliğini artırmak için kılavuzlar hazırlanırken, Kırgızistan'da büyük ölçekli bir pastacılık şirketi pilot girişim başlatılmıştır. Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları" (HACCP) kılavuzlarının geliştirilmesi ve dağıtımını tamamlamak için Tacikistan ve Kırgızistan'da çalışmalar düzenlenmiştir.

Detaylı bilgi için Bakanlığımız AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Uluslararası Kuruluşlar Daire Başkanlığı ile irtibat kurulabilir.

7. İSLAM KALKINMA BANKASI (İKB - ISDB)

İslam Kalkınma Bankası, büyük bir çoğunluğun yararına olan, yerel ekonomileri destekleyebilecek ve sürdürebilecek faydalanıcılar yaratan projeleri ve işletmeleri desteklemektedir. Kamu sektöründe; üye ülkelerin kalkınma planlarını desteklemek amacıyla uzun vadeli ülke kredileri de sunmaktadır. Odaklandığı alanlardan bazıları şunlardır: Altyapı (enerji üretimi ve temini, su temini, ulaşım ve sanitasyon), insani kalkınma (eğitim, sağlık, araştırma ve teknoloji), finansman imkanları vasıtasıyla sektörün dönüşümü (KOBİ'lerin desteklenmesi), tarım (tarımsal işleme, sulama ve mahsul geliştirme, pazarlama ve depolama tesisleri, mikro kredi planları). Ayrıca Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ'ler) ve özel sektöre ilişkin de destekleri bulunmaktadır.

Türkiye-Bangladeş Teknik İşbirliği Projesi; Türk pamuk çeşitlerinin geliştirilmesine yönelik olarak Bangladeş'in kapasite gelişimi için Türkiye tarafından destek olunması amacıyla yürütülen projeye İKB destek sağlamıştır. Projenin Türkiye'deki uygulayıcısı Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'dür.

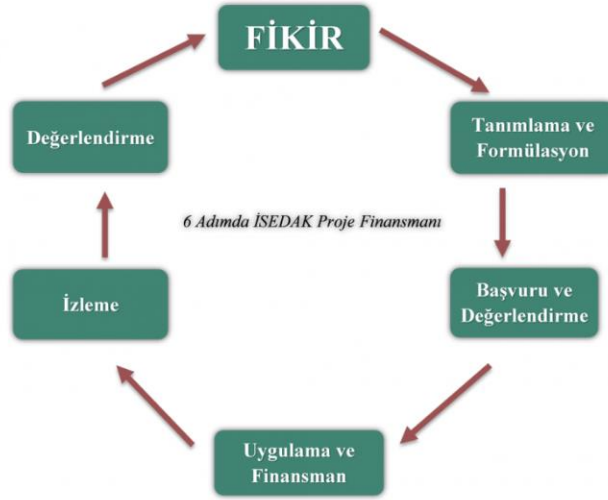

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

8. İSEDAK

İSEDAK Proje Finansmanı, İSEDAK Koordinasyon Ofisi (İKO) tarafından tanımlanmış ve 2013 yılında hayata geçirilmiş bir finansman mekanizmasıdır. Bu mekanizmayla İSEDAK Stratejisi'nin hedeflerine ulaşmak ve çıktılarını gerçekleştirmek için, üye ülkeler ve ilgili İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Kuruluşları tarafından sunulan projelere mali destek sağlanmaktadır. İSEDAK Proje Finansmanı, İSEDAK Bakanlar Oturumunda kabul edilen politika önerilerini dikkate alarak, üye ülkeler arasında dayanışmayı artırmayı, çok taraflı işbirlikleri gerçekleştirmeyi ve üye ülkelerde beşeri ve kurumsal kapasiteyi geliştirmeyi hedeflemektedir. Ekonomik ve ticari işbirliği alanında faaliyet gösteren ilgili İİT Kuruluşları ile ilgili Çalışma Grubu'na üye İSEDAK üyesi ülkelerin kamu kurumları proje başvurusunda bulunabilirler.

Projeler, 6 farklı işbirliği alanından (Mali İşbirliği, Tarım, Ticaret, Turizm, Ulaştırma ve İletişim, Yoksullukla Mücadele) birinde tasarlanabilir. Proje sahibi ülkeye ek olarak, en az 2 ortak ülke ya yararlanıcı ya da kapasite sağlayıcı (teknik destek, insanı kaynağı, vb.) olarak projelerde yer almalıdır. Finanse edilen projeler eğitim, çalıştay, seminer, konferans, saha ziyareti, tanıtım faaliyeti, vb. içerebilir.

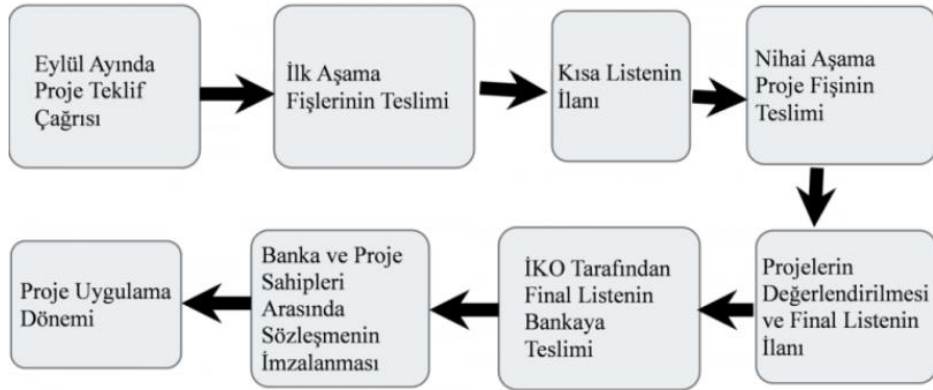

İKO, proje başvurusu için her yıl Eylül ayında İSEDAK internet sitesi aracılığıyla çağrıya çıkmaktadır. Proje sahipleri Online Proje Başvuru Sistemi aracılığıyla 2 aşamada proje başvurusu yaparlar. İlk aşamada, projenin geneline ve projede gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlere ilişkin bilgiler talep edilmektedir.

İKO tarafından gerçekleştirilen ilk değerlendirmelerden sonra, kısa listeye kalan projeler ilan edilir. Kısa listedeki projelerin sahipleri; projede yer alan faaliyetler, insan kaynakları, bütçe ve projeye ilgili diğer hususlar hakkındaki detaylı bilgileri sağlayarak başvurunun nihai aşamasını tamamlarlar. Proje başvuruları, Online Proje Başvuru Sistemi için kullanıcı adı ve şifreye sahip ilgili İSEDAK Çalışma Grubu odak noktaları aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Azami proje süresi 7 ay olup, projeler genellikle her yıl 1 Nisan itibarıyla başlamaktadır.

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İKO proje tekliflerini değerlendirirken aşağıda yer alan kriterleri dikkate almaktadır: İSEDAK Stratejisine uygunluk, İSEDAK Politika Tavsiyeleri ve İSEDAK internet sitesinde yayımlanan Desteklenen Sektörel Temalarla uyum, İSEDAK Üyesi Ülkeler arasında çok taraflı işbirliğinin geliştirilmesi, çalışma gruplarına düzenli katılım, proje fişinin uygun ve yeterli detay verecek şekilde doldurulması, önerilen proje personelinin niteliği, proje bütçesi için gerçekçi maliyet tahminleri, İKO ile işbirliği ve iletişim, proje sahibinin daha önce İSEDAK tarafından fonlanan projeleriyle olan irtibatı.

Tarım alanında devam etmekte olan ve geçen yıllarda gerçekleştirilen İSEDAK Projeleri:

- *Tahıl ve Börülcelerin Depolanması ve Saklanması Konusunda Kapasite Gelişimi*
- *Gıda ve Beslenme Güvenliği Konusunda Yeni Islah Teknolojileri*
- *Ulusal Gıda Bilançoları Yoluyla Gıda Güvenliğinin Artırılması*
- *Sebzelerde Sulama Sistemleri Konusunda Kapasite Gelişimi*
- *İSEDAK Üyesi Ülkelerdeki Küçük İşletmeler/Aile Çiftçilerinin Tarımsal Kooperatiflerinin Ağ Bağlantısı, Veri Tabanı ve İnternet Sayfalarının Oluşturulması*
- *Sürdürülebilir Gıda Güvenliğinin Sağlanması İçin Tarım Sektöründe Dijitalleşme Dönüşümünün Hızlandırılması*
- *Hayvansal Üretimde Kayıpların Önlenmesi Yoluyla İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Üyesi Ülkelerdeki Küçük ve Orta Ölçekli Çiftçilerin Gelirlerinin Artırılması,*
- *İİT Ülkelerinde Gıda Kayıp ve İsrafının Azaltılması,*
- *Tarımsal Sulama Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesi*
- *Filistin, Ürdün ve Tunus'ta Silaj, Yem Blokları ve Hidrofonik Sistemler gibi Farklı Teknolojilerin Kullanılarak Küçükbaş Hayvancılıkta Üretiminin Artırılması*

Söz konusu projelere ilişkin daha detaylı bilgi için: [İSEDAK](#)

Ayrıca İSEDAK, COVID salgınının olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla kamu kurumları yararına COVID Müdahale Programını (CCR) 2020 yılında başlatmıştır. Salgının tarım, finans, yoksulluğun azaltılması, ticaret, ulaştırma ve turizm sektörlerinde üye ülke ekonomileri üzerindeki olumsuz etkisini hafifletmeye odaklanmaktadır. Program kapsamında ihtiyaç tespiti,

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

uzmanlık paylaşımı, nihai faydalanıcılara doğrudan hibe sağlamaya odaklanan belirli proje türlerini finanse etmektedir.

9. IRASME

Küçük ve orta ölçekli işletmeleri inovasyon çabalarında desteklemek hedefini paylaşan farklı ülkelerden/bölgelerden gelen bir Ar-Ge finansman programları ağıdır. Ağ koordinasyonu, Alman Federal Ekonomik İşler ve İklim Eylemi Bakanlığı (BMWK) tarafından finanse edilmekte ve Berlin'deki AiF Projekt GmbH tarafından yürütülmektedir.

Ağın temel amacı, KOBİ'lerin uluslararası projeler aracılığı ile teknolojik know-how kazanmaları, gerekli işbirliği ağlarında bulunması ve küresel rekabet edilebilirliklerinin geliştirilmesidir. Yükseköğretim Kanunu kapsamında yer alan yükseköğretim kurumları, eğitim ve araştırma hastaneleri, kamu kurum ve kuruluşları ve büyük ölçekli sermaye şirketleri bu çağrı kapsamında başvuruda bulunabilmek için bir KOBİ'nin/KOBİ'lerin yürütücü kuruluşlar arasında bulunduğu bir ortaklık kurmalıdır.

TÜBİTAK-IRASME ortak çağrılılarıyla; (i) ülkemizdeki teknik yeterliliğin ve bilgi birikiminin artırılması, (ii) KOBİlerin uluslararası teknoloji birikimine erişiminin ve teknoloji transferinin sağlanması, (iii) edinilen teknolojik bilgi ve deneyimin KOBİler bünyesinde içselleştirilerek özgün teknolojilerin geliştirilmesinde ivme kazandırıcı ve yönlendirici bir etken olması ve (iv) KOBİlerin uluslararası pazarlarda yer almasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Çağrı kapsamında değerlendirilen projelerde temel araştırma niteliği aranmamakta, araştırma ve deneysel geliştirme (Ar-Ge), "teknolojik açıdan yeni veya iyileştirilmiş ürün", "teknolojik süreç yeniliği" odaklı projeler tercih edilmekte ve yeni ürün üretilmesi, ürün kalitesinin veya standardının yükseltilmesi, maliyet düşürücü ve standart yükseltici yeni tekniklerin geliştirilmesi, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi hedefleri olan projeler desteklenmektedir.

"Verim ve Yağ Oranı Yüksek Orobanşa ve Herbisitlere (Imazamox ve Sulfonylurea) Dayanlı Ayçiçeği Hibritlerinin Geliştirilmesi Projesi, IRASME desteğiyle Bakanlığımızca yürütülmektedir."

IRASME hakkında detaylı bilgi için: [TÜBİTAK](#)

IRASME açık çağrıları: [IRASME](#)

10. AVRUPA BİRLİĞİ - UFUK AVRUPA

Avrupa Birliği 9. Çerçeve Programı olan Ufuk Avrupa ile 2021-2027 yılları arasında 95,5 milyar Avro'luk bütçeyle bilim ve yenilik faaliyetlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Ufuk Avrupa Programı kapsamında, AB Çerçeve Programlarının topluma daha iyi anlatılabilmesi, daha ölçülebilir hedefler dâhilinde değerlendirilebilmesi amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından misyonlar oluşturulmuştur. Misyonlar karşı karşıya olduğumuz zorlukların bazılarını belirli bir

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

bütçe ile ve belirlenmiş bir sürede çözümler sunmayı amaçlamaktadır. Komisyon tarafından belirlenen 5 misyon aşağıda belirtilmektedir:

- Kanser
- İklim Değişikliği
- Okyanus ve Sular Misyonu
- İklim Nötr ve Akıllı Şehirler
- Toprak Sağlığı ve Gıda

Ufuk Avrupa Programı yapısı aşağıda sunulmaktadır:

Bakanlığımız bünyesinde UFUK2020 kapsamında; "Patlıcangil Ürünlerinin Fenotiplerinin, Genomlarının ve Genetik Kaynaklarının Bağlantılandırılması" projesi tamamlanmış olup "Tarımsal Toprak Yönetimi (EJPSOIL) Projesi" ve "Akdeniz Tarımının Kalitesini ve Güvenliğini Artırmak için Yarı Kurak Alanlarda Uygulanan Akıllı Teknolojilerden Faydalanarak Geleneksel ve Konvansiyonel Olmayan Su Kaynaklarının Verimli Kullanımı ve Yönetimi Projesi" ise yürütülmeye devam etmektedir.

Avrupa'da Afrika Domuz Vebası ve Sığırların Nodüler Ekzantemi ile ortaya çıkan ikili tehdidin ele alınması ve Ortak Su Programlama Girişimine Destek için Su Faaliyetleri 2016-2020 (Water Works 2016-2020 in Support of the Water JPI) projeleri de aynı program kapsamında yürütülmektedir.

Açık çağrılar için: [Avrupa Komisyonu](#)

10.1. AVRUPA ORTAK PROGRAMI (EJP)

Horizon 2020 kapsamındaki EJP Ortak Fonu, koordineli ulusal araştırma ve yenilik programlarını desteklemek için tasarlanmış bir ortak fon eylemidir. EJP Cofund, önemli bir ulusal kaynak kitlesini Horizon 2020'nin hedefleri ve zorluklarına çekmeyi ve bir havuzda toplamayı ve ilgili Horizon 2020 kaynaklarını ortak bir çabaya ekleyerek önemli ölçekte ekonomilerine ulaşmayı hedefliyor.

Temelde Avrupa Ortak Programları üç farklı şekilde tesis edilmektedir:

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Ortak Programlı Avrupa Ortaklıkları (Co-Programmed European Partnerships)
2. Bir ortak fonu eylemi kullanan eşfinanse Avrupa Ortaklıkları (Co-funded European Partnerships using a programme co-fund action)
3. Kurumsallaşmış Avrupa Ortaklıkları (Institutionalised European Partnerships)

Tarım, Ufuk Avrupa kapsamında hayata geçirilmesi planlanan Avrupa Ortak Programları şu şekildedir:

- Gezegen için Avrupa Ortaklığı su güvenliği (Water4All)
- Döngüsel biyo-tabanlı bir Avrupa için Avrupa Ortaklığı
- İnsanlar, gezegen ve iklim için sürdürülebilir gıda sistemleri için Avrupa Ortaklığı
- İklim nötr, sürdürülebilir ve üretken bir Mavi Ekonomi için Avrupa Ortaklığı
- Dünyadaki yaşamı korumak üzere biyolojik çeşitliliği kurtarmak için Avrupa Ortaklığı
- Veri tarımı için Avrupa Ortaklığı
- Hayvan Sağlığı ve Refahı için Avrupa Ortaklığı (PAHW)
- Tarım sistemleri geçişini hızlandıran Avrupa Ortaklığı: Agroekoloji yaşam laboratuvarları ve araştırma altyapıları

Detaylı bilgi için: [Avrupa Komisyonu](#)

Mevcut EJP Cofund eylemleri:

- EUROfusion
- CONCERT - Radyasyondan Korunma Araştırmalarının Entegrasyonu Avrupa Ortak Programı
- HBM4EU - Avrupa İnsan Biyoizleme Girişimi
- Tek Sağlık - One Health EJP - Gıda kaynaklı zoonozlar, antimikrobiyal direnç ve ortaya çıkan mikrobiyolojik tehlikeler konusunda ortak eylemler yoluyla Avrupa'da Tek Sağlıkın Teşviki
- Nadir Hastalıklar
- Toprak

10.2. AVRUPA BİRLİĞİ – PRIMA

Akdeniz Bölgesinde Araştırma ve Yenilik Ortaklığı (PRIMA), Akdeniz havzasında su ve tarım-gıda sistemlerinin daha sürdürülebilir yönetimi için çok ihtiyaç duyulan çözümleri geliştirecektir. Kısmen AB'nin araştırma ve yenilik programı Horizon 2020 tarafından finanse edilen on yıllık bir girişimdir (2018-2028). PRIMA'ya 19 ülke katılmaktadır: Cezayir, Hırvatistan, Kıbrıs, Mısır, Fransa, Almanya, Yunanistan, İsrail, İtalya, Ürdün, Lübnan, Lüksemburg, Malta, Fas, Portekiz, Slovenya, İspanya, Tunus ve Türkiye. Ortaklık, araştırma ve yenilik programı olan Horizon 2020 aracılığıyla katılımcı ülkelerden fon (şu anda 274 milyon €) ve AB'den 220 milyon € katkı almıştır.

PRIMA kapsamında açılacak olan uluslararası proje çağrılarında yer alacak konsorsiyuma çağrıya katılım sağlayan AB üyesi ülkelere en az 1 ortak, AB üyesi olmayan ülkelere en az 1 ortak olmak üzere toplamda en az 3 ortak içermelidir. 1. Bölüm kapsamında alınan proje

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

önerileri, UFUK 2020 Programı'ndan PRIMA Programı'na tahsis edilmiş fon ile desteklenecektir. PRIMA Programı 1. Bölüm kapsamında başvurular sadece PRIMA'ya yapılmalıdır. 2. Bölüm kapsamında alınan proje önerileri ise ulusal fonlayıcı kuruluşların PRIMA Programı'na taahhüt etmiş oldukları fonlar ile desteklenecektir. 2. Bölüm kapsamında, PRIMA'ya yapılacak ortak başvuruya ek olarak, proje konsorsiyumlarında yer alan araştırma ekiplerinin kendi ulusal fonlayıcı kuruluşlarına da başvuru yapmaları gerekmektedir.

Çağrı takvimi ve detaylı bilgi için: [TÜBİTAK](#)

10.3. AVRUPA BİRLİĞİ – ERASMUS +

Erasmus+ Programı AB'nin eğitim, gençlik ve spor alanlarındaki hibe programıdır. Yurt dışında eğitim, öğretim, staj, profesyonel gelişim, yaygın öğrenme temelli gençlik aktiviteleri ile kurumlar arasındaki işbirliklerini desteklemektedir. Yenilikçi politika geliştirme, politika diyalogu ve uygulamasının teşvik edilmesi ve eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında bilgi alışverişinin teşvik edilmesini amaçlayan farklı eylemler için hibe sağlar. Ayrıca okul eğitimi, mesleki eğitim veya yetişkin eğitimi alanında çalışan personelin ve yükseköğretimdeki akademik/idari personelin işbaşı eğitimler ve işe yerleştirme gibi yollarla mesleki becerilerini geliştirme imkânı sunar. Mesleki Eğitimde Kapasite Geliştirme, Program ülkelerindeki mesleki ve teknik eğitim alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ile Programla ilişkili olmayan üçüncü ülkelerdeki mesleki eğitim alanında faaliyet gösteren kuruluşlar arasında çok taraflı ortaklıklara dayanan uluslararası işbirliği projeleridir.

Bakanlığımız bünyesinde yürütülmekte olan bazı ERASMUS+ projeleri şunlardır:

- *Gıda Güvenliği için Gıda Alerjenleri Risk Yönetimi Projesi: Uşak İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne gerçekleştirilen projede gıda kontrol görevlilerinin becerilerini geliştirmek, gıda kontrol görevlilerinin ve gıda işletmelerinin gıda güvenliği izleme ve kontrol stratejilerinde AB direktiflerine uyum düzeyini artırmak ve gıda alerjenleri hakkındaki bilgilerini artırmak amaçlanmaktadır.*
- *Yöresel Peynirlerin Üretim Teknolojileri ve Standartlarının AB Düzeyinde İncelenmesi: Eskişehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne gerçekleştirilen projede; AB'ye Üye ve Aday ülkelerde peynirlerin üretim teknolojisi ve hijyen standartları konularında BİT tabanlı eğitim metodolojileri geliştirilerek bölgesel farklılıkların giderilmesine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.*
- *Tarımsal Girişimciler için Güvenli Dijital Pazarlama: Aydın İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne gerçekleştirilen proje; Kırsalda çiftçilerin/üreticilerin dijital pazarlama ve güvenlik becerilerini geliştirerek tarım sektörünün sürdürülebilirliğini arttırmak ve tarımda dijitalleşmeye katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.*

Açık çağrılar hakkında bilgi için: [Ulusal Ajans](#)

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

11. OIE

Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE) dünya çapında hayvan sağlığını geliştirmekten sorumlu hükümetler arası bir kuruluştur. 2006'dan bu yana yürütülen Laboratuvar Eşleştirme (Twinning) Programı ile OIE'nin, kapasitelerini ve bilimsel uzmanlıklarını geliştirmek isteyen "Aday" enstitülere yardımcı olmak için Referans Laboratuvarları ve İşbirliği Merkezleri (Ana enstitüler) ağını kullanmasını sağlamaktadır. Amaç, ulusal ve bölgesel laboratuvar kapasitelerini güçlendirmek ve bazı Aday Enstitülerin, ülkelerinin ve bölgelerinin yararına OIE Referans Laboratuvarları ve İşbirliği Merkezleri haline gelmesidir. OIE Laboratuvar Eşleştirme Programı sayesinde, daha fazla ülke yüksek kaliteli tanı testlerine ve gelişmiş teknik kapasiteye erişebilir, böylece erken hastalık tespitini ve hızlı kontrolünü kolaylaştırır.

Ülkemiz OIE Twinning Programı kapsamında İngiltere ile Bruselloz, İtalya ile CBPP ve Batı Nil Virüsü, Almanya ile Kuduz, İsviçre ile Ovine Chlamydiosis alanlarında projeler gerçekleştirmiştir.

OIE Twinning Projeleriyle ilgili daha detaylı bilgi için: [OIE](#)

12. CGIAR (Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu)

15 araştırma merkezine sahip olan uluslararası bir ortaklık olan CGIAR'ın çalışmaları şu 5 temel alanda etki yaratmayı amaçlamaktadır:

- İklim değişikliğine adaptasyon ve mitigasyon
- Çevre sağlığı ve biyoçeşitlilik
- Cinsiyet eşitliği, gençlik ve sosyal kapsayıcılık
- Beslenme, sağlık ve gıda güvenliği
- Yoksulluğun azaltılması ve istihdam

CGIAR tarafından ülkemizle işbirliği gerçekleştirilen ve halen yürütülmekte olan projeler:

- *Artan İklim Değişimine Karşı Polinatör Çeşitliliğinin Korunması (Conservation of Pollinator Diversity for Enhanced Climate Change Resilience)*
- *Markör Destekli Geri Melez Seleksiyon Yöntemi Kullanılarak Yanıklık Hastalığına Karşı Dayanıklı Çeltik Çeşidi Geliştirmek*
- *IWWIP- Uluslararası Kışlık Buğday Geliştirme Programı (IWWIP-International Winter Wheat Improvement Program)*

Detaylı bilgi için: [CGIAR](#)

13. STDF (STANDARDS AND TRADE DEVELOPMENT FACILITY)

FAO, OIE, DSÖ, Dünya Bankası ve DTÖ işbirliğiyle kurulmuş olup uluslararası kuruluşlarla donör ülkelerin hükümetleri ve özel sektörü tarafından, gelişmekte olan ülkelere hayvan ve bitki sağlığı konularında eksikliklerin giderilmesine, kapasite kurulmasına, iyi uygulama ve deneyimlerin paylaşılmasına ve finansman sağlanmasına ilişkin bir platform kurmayı

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

amaçlamaktadır. Projelere STDF tarafından 1 milyon ABD dolarına kadar ve proje tutarının % 40 – 90'ı oranında hibe verilmekte olup Türkiye'nin yer aldığı orta düzey gelir grubu gelişmekte olan ülkelere % 40 oranında hibe sağlanmaktadır. Proje bütçesinin geri kalanını ülkenin kendisi finanse etmektedir. Kapasite geliştirilmesi, SPS konusunda ülkelerin önceliklerinin belirlenmesi, elektronik sertifikasyon, risk analizi gibi çeşitli alanlarda projeler gerçekleştirilebilmektedir. Ticari partnerler arasında tarife dışı bariyerlerin kaldırılmasına yönelik bildirim ve takip amaçlı platformlar (internet sitesi, temas noktaları toplantıları, araç sürücüleri için SMS ile raporlama sistemi vs.) kurulabilmektedir.

Detaylı bilgi için: [STDF](#)

14. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA)

BM bünyesinde bulunan IAEA, nükleer teknolojiler aracılığıyla açlık ve yetersiz beslenmeyle mücadeleye yardımcı olmak, çevresel sürdürülebilirliği iyileştirmek ve gıdanın güvenli olmasını sağlamak için gıda, tarım ve hayvancılık alanlarında FAO ile ortaklaşa çalışır. Yıllık 14 milyon ABD Doları tutarında 200'den fazla teknik işbirliği projesi sürekli desteklenmektedir. Bu projeler, 30'dan fazla Koordineli Araştırma Projesinde (CRP) geliştirilen teknolojilerin Üye Devletlere sunulmasına yardımcı olur. Ortak FAO/IAEA laboratuvarları, uyarlanabilir AR-GE faaliyetleri yürütmektedir. Çeşitli alanlarda protokoller, rehberlik ve eğitim sağlarlar ve referans ve özel biyolojik materyaller bulundurlar. IAEA'nın teknik işbirliği programı, bursları ve bilimsel ziyaretleri destekler. Bilimsel ziyaretler kısa süreli ve kıdemli personel ve uzmanlara yöneliktir, burslar ise daha uzun sürelidir ve daha az iş tecrübesine sahip genç personele yöneliktir. Projelerde eğitim ve uzman desteği ile birlikte ekipman tedariki de sağlanmaktadır. IAEA'nın desteklediği bazı proje örnekleri şunlardır:

Hayvancılık ve Hayvan Sağlığı alanında:

- *Yüksek Patojenik Kuş Gribi Epidemiyolojisini vAraştırmak için Moleküler Nükleer Teknikleri ve Kuş Göçlerini İzlemek ve için Stabil İzotopların Kullanımı (Aşama II)*
- *Sınır Aşan Hayvan Hastalıklarının Erken Teşhisi ve Kontrolü — Afrika Domuz Vebası*
- *Aşılar ve Bağışıklık Uyarıcıları olarak Sınır Aşan Hayvan Hastalıkları (TAD) Patojenlerinin Işınlanması*
- *Veteriner Teşhis Laboratuvarı Ağı aracılığıyla Önleme ve Kontrolü Kolaylaştırmak için Sınır Aşan Hayvan Hastalıklarının (TAD) Erken Tespiti*
- *Gelişmiş Verimlilik Özelliklerine Sahip Hayvanların Seçimini Sağlamak İçin Nükleer ve Genomik Araçların Uygulanması*
- *Heterojen meralarda otlayan geviş getirenlerin bileşiğe özgü kararlı izotoplarla alım miktarı ve diyet seçimi*

Gıda alanında:

- *Yüksek Değerli Etiketleme İddiaları Olan Gıdaların Doğrulanması için Nükleer Tekniklerin Uygulanması (INTACT Gıda)*
- *Küresel Ticareti ve Gıda Güvenliğini Geliştirmek İçin Örnek Bir Kontrol Sistemi Olarak Süt Ürünlerinin Menşeinin Doğrulanması için Erişilebilir Teknolojiler*
- *Gıdanın Orijinliliğini, Güvenilirliğini ve Kalitesini Değerlendirmek için Sahada Uygulanabilir Analitik Yöntemler*

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bitki Sağlığı ve zararlı kontrolü alanında:

- *Mutasyon Islahı Yoluyla Pirinç ve Sorgumda Kuraklığa Dayanıklılığın Artırılması*
- *Gıda Güvenliği İçin Hububatlarda Striga Parazit Yabancı Otlara Direnç için Mutasyon Islahı*
- *Kahve ve Muz İçin Hastalık Direncine Sahip Mutantları Belirlemek İçin Etkili Tarama Teknikleri*
- *Meyve sineği SIT uygulaması için yetiştirme, taşıma ve tarla bileşenlerinin iyileştirilmesi*
- *İklim değişikliğine uyum için mahsul sistemlerinin sürdürülebilir yoğunlaştırılmasına yönelik bakliyatların gelişmiş biyotik stres toleransı*
- *İklim Değişikliğine Daha İyi Uyum İçin Pirinç ve Buğdayda Hastalık Direnci*

Arazi ve su yönetimi alanlarında:

- *Sera gazlarının azaltılması için İklim Akıllı Tarım uygulamalarının geliştirilmesi*
- *Radyoaktif Kirlenmiş Tarım Arazilerinin İyileştirilmesi*
- *Kozmik Işın Nötron Teknolojisini Kullanarak Tarımsal Dayanıklılığı ve Su Güvenliğini Artırma*
- *Tarımsal Kirleticilerin Kaynaklarını ve Taşınmasını Tanımlamak için Çoklu İzotop Parmak İzleri*
- *İklim Değişikliğinin Yüksek Arazi Tarımsal-ekosistemlerinde Toprak Erozyonu Üzerindeki Etkisini Daha İyi Anlamak için Nükleer Teknikler*

Su ürünleri alanında:

- *Su Ürünleri Ürünlerinde Veteriner İlaçları ve İlgili Kimyasalların Kalıntılarının Kontrolüne Yönelik Radyo-Analitik ve Tamamlayıcı Tekniklerin Geliştirilmesi ve Güçlendirilmesi*

Detaylı bilgi için: [IAEA](#)

15. Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA)

JICA faaliyetlerini saha odaklı yaklaşım, insan güvenliği ve artırılmış etkinlik, verimlilik ve hız sütunları etrafında geliştirmektedir. Faaliyetleri şu alanlardadır:

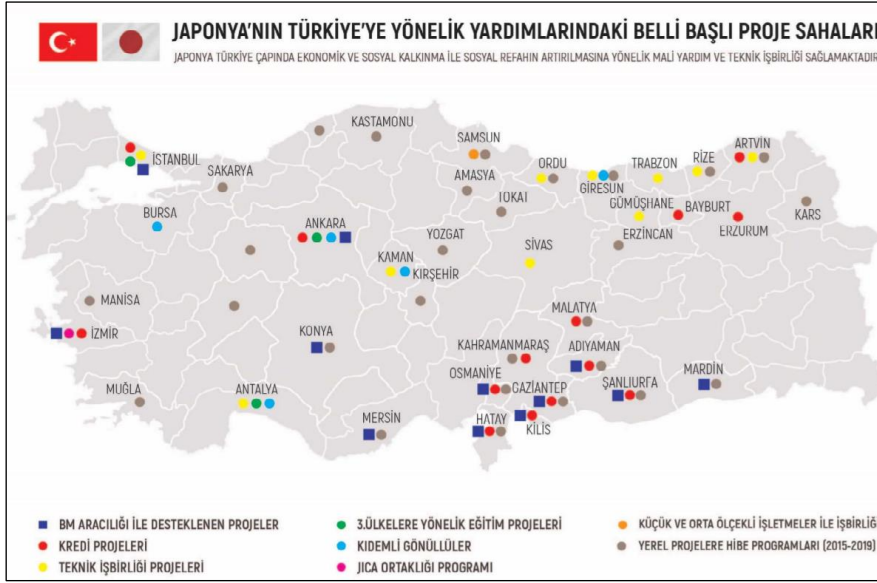
- Teknik İşbirliği Projeleri
- Bireysel Uzman Desteği
- Eğitim Programları
- Kalkınma Çalışmaları
- Kıdemli Gönüllü Programı
- Gençlik Davet Programı

Japonya'nın Türkiye'de desteklediği 4 öncelikli alan aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

4 ÖNCELİKLİ ALAN			
Kentsel altyapı	Özel sektör işbirliği	Suriyeli sığınmacılar	Kalkınma ortaklıkları

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Teknik işbirliği alanında;

• *Karadeniz Kalkan Balığının Sürdürülebilir Yavru Tekniklerinin Geliştirilmesi Projesi gibi teknik işbirliği,*

Kırsal kalkınma alanında;

• *Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP),*

• *Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki küçük ölçekli çiftçiler için geçim kaynaklarının iyileştirilmesi gibi projeler desteklenmiştir.*

• *Çoruh Nehri Katılımcı Havza Rehabilitasyonu Master Plan Çalışması ise JICA tarafından desteklenen devam eden projeler arasındadır.*

Suriyeli sığınmacılara yönelik politikaların desteklenmesi alanında;

• *İstihdam ve mikro-girişimcilik vasıtasıyla geçim kaynaklarının desteklenmesi projesi (FAO yürütücü)*

• *Suriyeli Mülteciler ve Ev Sahibi Topluluklar İçin Sürdürülebilir İstihdam ve Geçim Kaynaklarının Desteklenmesi Projesi*

Detaylı bilgi için: [JICA Türkiye Ofisi](#)

16. İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SDC)

İsviçre Dışişleri Bakanlığı altında yer alan İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SDC), ülkenin uluslararası düzeyde kalkınma ve işbirliği faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumludur. SDC, ilgili diğer federal ofislerle birlikte çalışırken, kalkınma faaliyetlerinin genel koordinasyonundan ve Doğu Avrupa ile işbirliğinden ve ayrıca İsviçre Konfederasyonu tarafından sağlanan insani yardımdan sorumludur.

SDC'nin faaliyet alanları şunlardır: "Tarım ve gıda güvenliği", "Sağlık", "Kırılganlık, çatışma ve insan hakları", "Göç", "İyi yönetim", "Cinsiyet eşitliği", "Afet riskinin azaltılması, acil yardım, yeniden yapılanma ve koruma", "İklim değişikliği ve çevre", "Su", "Temel eğitim ve mesleki beceri geliştirme", "Özel sektör kalkınma ve finansal hizmetler".

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- *Suyun çatışma kaynağı yerine işbirliği aracı olması vizyonu ile bölgesel bir girişim olarak kurulan "Orta Doğu'da Mavi Barış Girişimi" kapsamında Bakanlığımız bünyesinde bulunan Türkiye Su Enstitüsü ile 1 Mart 2019 tarihinden itibaren işbirliği çalışmaları yürütülmektedir. Orta Doğu'da Mavi Barış Girişimi, Orta Doğu'da su işbirliğini sağlamak ve su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi için kurumsal bir işbirliği mekanizması oluşturmak için bölgedeki ortak ülkelerin önde gelen kuruluşlarından oluşan yapılandırılmış ve dinamik bir ağıdır.*

Ayrıca SDC'nin tarım ve gıda güvenliği alanında çeşitli ülkelerle işbirliği içerisinde gerçekleştirdiği aktif 172, su alanında ise 171 proje bulunmaktadır. Bu projelerden bazıları:

- *Kurak ve Yarı Kurak Topraklarda (ASAL) hayvancılık sektörünün güçlendirilmesi*
- *WOCAT 2020+ Sürdürülebilir Arazi Yönetimi için Küresel Ağ*
- *AgriPath: Etkili ve verimli dijital yollarla çiftçilerin sürdürülebilir tarıma geçişini güçlendirmek*
- *Tarımsal Direnç için Güneş Enerjili Sulama (SoLAR)*
- *Ukrayna'da Sürdürülebilir Tarımı Geliştirmek*
- *Güney Afrika'da Tarımsal Biyoçeşitliliğin Güçlendirilmesi (SASA)*
- *İnsan, Çevre, Hayvanlar ve Geçim Kaynakları için Tek Sağlık Birimi (HEAL)*
- *Pirinç ve Pamukta Su Verimliliği*
- *Mesleki eğitim ve öğretim yoluyla Gürcistan'da çiftlik verimliliğinin artırılması*
- *Gelişmekte Olan Ekonomilerde Mahsuller için Uzaktan Algılamaya Dayalı Bilgi ve Sigorta (RIICE)*
- *Küçük ölçekli çiftçilerin gıda güvenliği için tohum sistemlerinin iyileştirilmesi*
- *Tohumlar ve Piyasalara Erişim Projesi (SAMP)*
- *Tarımın iklim değişikliğine adaptasyonu için teknolojilerin yeniliği ve yaygınlaştırılması – AGRIADAPTA*

İsviçre Kalkınma Ajansı hakkında daha fazla bilgi için: [SDC](#)

17. GIZ (Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH)

GIZ, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmaya yönelik çabaların desteklenmesinde hizmet sağlayıcıdır. Türk ve Alman bakanlıkları, belediyeler, özel sektör ve sivil toplum ile çalışmaktadır. Türk - Alman ortaklığı köklü bir geleneğe dayanmaktadır. Almanya'nın Türkiye ile teknik kalkınma işbirliği 1950'lerin sonlarında başlamış, 1970 yılında hükümetler arası imzalanan teknik işbirliği anlaşmasıyla resmîyet kazanmış ve 2008 yılından itibaren farklı işbirliği modellerine dönüşmüştür. Geçmişte, GIZ tarafından uygulanan teknik işbirliğinin ağırlık alanları, sanayi ve tarımın güçlendirilmesi, ulaştırma altyapısı ve çevrenin korunmasına (örn. atık su arıtma) yoğunlaşmıştır. 1980'li yıllardan itibaren işbirliğinin odağı teknik projelerden mesleki eğitim ve yönetim kapasitelerinin geliştirilmesine yöneltilmiştir. Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezleri (TAMEM), ileri eğitim faaliyetleri ve uygulanmaya başlanan ikili mesleki eğitim sistemi ile yeni nesil kalifiye işgücünün yetişmesi desteklenmiştir. Projeler ve yatırımlar

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ile küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) desteklenmesine katkıda bulunulmuştur. Ayrıca, AB eşleştirme projeleri kapsamında, Alman uzmanlar, yatırımların artırılması, vergi gelirlerinin iyileştirilmesi veya sermaye piyasaları için izleme kurumlarına danışmanlık sağlanması gibi çeşitli idari çalışmaların geliştirilmesinde Türk meslektaşlarına destek olmuşlardır. Bu çalışmalar ayrıca sanayi ve çevre standartlarında ilkelerin belirlenmesine ağırlık vererek Türkiye ile AB uyumunu arttırmıştır.

GIZ tarafından Türkiye’de küçük ölçekli fındık çiftliklerinde sezonluk çalışan işçilerin çalışma koşullarının ve tarımsal uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik olarak Ferrero ile ortaklık gerçekleştirmiştir. Görevlendirilen uzmanlar tarafından, sağlık, güvenlik, yasal iş sözleşmeleri ve insana yakışır iş uygulamaları konularında danışmanlık ve eğitim sağlanmıştır.

Detaylı bilgi için: [GIZ](#)

18. TİKA

TİKA faaliyet coğrafyasını genişletmiş; 2002 yılında 12 olan Program Koordinasyon Ofisi sayısını 2011 yılında 25’e, 2012 yılında ise 33’e yükseltmiştir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı bugün 60 ülkede 62 Program Koordinasyon Ofisi ile 150 ülkede faaliyet göstermektedir. Eğitim, sağlık, restorasyon, tarımsal kalkınma, maliye, turizm, sanayi alanında bir çok proje ve faaliyet TİKA tarafından gerçekleştirilmektedir.

TİKA, Bakanlığımızla işbirliği dahilinde Tacikistan’da Patates Üretimini Geliştirme Projesi’ni gerçekleştirmektedir.

TİKA projeleri hakkında daha fazla bilgi için: [TİKA](#)

19. KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI - KEİ (BSEC)

Üye ülkeler arasındaki ticari, ekonomik, bilimsel ve teknolojik işbirliğinin geliştirilmesi ve Karadeniz bölgesinin bir barış, istikrar ve refah bölgesi haline getirilmesi amacıyla, Türkiye'nin önderliğinde başlatılan bir işbirliği modelidir. Tarım, KEİ'nin 18 işbirliği alanından bir tanesidir. Tarım ve tarımsal sanayi alanında temel öncelik "Gıda Güvenliği ve Güvenilirliği" olarak belirlenmiştir. *Dışişleri Bakanları Konseyi'nin onayının ardından FAO ve Bakanlığımız işbirliği içerisinde Sürdürülebilir Gıda Sistemleri KEİ Bölgesel İşbirliği Merkezi kurulmuştur.*

KEİ tarafından finanse edilen “Karadeniz Mutfağı’nın Doğuşu Projesi” ile Karadeniz mutfağını tanıtmak amacıyla, Rusya, Bulgaristan, Türkiye ve Ukrayna’dan uzmanların katkılarıyla bir girişim oluşturularak ilk aşamada, coğrafi işaretli, belirli malzemeler, baharatlar ve soslar ile tanımlanmış ortak yemeklerin ve yerel ürünlerin depolandığı tutarlı bir veri tabanı oluşturmak amaçlanmıştır. Ayrıca tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Nihai hedef, “Karadeniz Mutfağı” profilini dünya mutfaklarının özel ve bireysel bir dalı olarak resmileştirmek ve dünyanın en çok arzu edilen 15 mutfağı arasında tanınmasını sağlamaktır.

Detaylı bilgi için: [KEİ](#)

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

20. Asya Altyapı Yatırım Bankası (AİİBD)

Asya-Pasifik bölgesinde altyapı inşasını desteklemeyi amaçlayan uluslararası bir finans kuruluşudur. Asya Altyapı Yatırım Bankası Çin hükûmeti tarafından bir girişim olarak önerilmiş olup 48 üyeye ve 100 milyar ABD doları sermayeye sahip bir kurumdur. Halk sağlığı, su, kırsal altyapı ve tarımsal kalkınma, ekonomi, enerji, finans, bilişim ve teknoloji, gibi çeşitli alanlarda projeler finanse etmektedir.

Desteklediği projelerden bazıları şunlardır:

- *Özbekistan: Kırsal Altyapı Geliştirme Projesi*
- *Hindistan: İkinci Baraj Rehabilitasyon ve İyileştirme Projesi*
- *Endonezya: Stratejik Sulama Modernizasyonu ve Acil Rehabilitasyon Projesi*

Detaylı bilgi için: [AİİB](#)

21. Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği – ASEAN

50. ASEAN Dışişleri Bakanları Toplantısı kapsamında ülkemizle ASEAN arasında Sektörel Diyalog Ortaklığı (SDO) tesis edilmesi kararı alınmıştır. SDO çerçevesinde pratik işbirliği alanları belirlenmiş olup bu alanlar arasında Gıda ve Tarım sektörü de bulunmaktadır. Gıda ve Tarım alanında, eğitim ve diğer girişimler için uzman değişimi; sürdürülebilir tarım ve gıda işleme ve gıda güvenliği konularında deneyimleri ve en iyi uygulamaları paylaşma imkânı; tarımla ilgili standartların ve niteliklerin geliştirilmesi konusunda işbirliği sağlanması için projelerin fonlanması mümkündür.

Ülkemiz ile ASEAN Ülkeleri arasındaki Sektörel Diyalog Ortaklığı çerçevesinde mutabakata varılan "Pratik İşbirliği Alanları" belgesi kapsamında Bakanlığımızca "İklim Dostu Tarım Uygulamaları Projesi" dahilinde yapılan çalışmaların ve tecrübelerin ASEAN arasında paylaşılması üzerine "Türkiye ile ASEAN Ülkeleri Arasında, Tarım Sektöründe İklim Değişikliğine Uyum Çalışmaları Tecrübe Paylaşımı İşbirliği için Fırsatları Tanıtımı " projesi hazırlanarak ASEAN Sekreteryasına sunulmuş ve onaylanmıştır.

Detaylı bilgi için: [ASEAN](#)

22. ASYA VERİMLİLİK TEŞKİLATI (AVT)

Asya Verimlilik Teşkilatı (AVT), Asya ve Pasifik'te verimliliği artırarak sosyo-ekonomik gelişime katkı sağlama misyonuyla kurulan ve ülkemizin de üyesi olduğu kâr amacı gütmeyen uluslararası bölgesel bir kuruluştur. AVT'nin dört ana sektörde çalışmaları bulunmaktadır. Bunlar; "Sanayi", "Tarım", "Hizmet" ile "Kamu" sektörlerinde verimlilik artırma ve bu sektörlerde dijital/akıllı uygulamalara geçiş yönündeki faaliyetlerdir. AVT, verimlilik alanında önde gelen üye ülkeler ve ülke uygulamalarından kazandığı deneyimler sayesinde örnek çalışmalar yapmakta ve yenilikleri takip ederek birebir uygulamaktadır. Çalışma alanı oldukça

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

geniş ve kapsamlı olan AVT, özellikle “Ulusal Verimlilik Merkezleri’nin güçlendirilmesi yoluyla “KOBİ’lerin geliştirilmesi”, “yeniliğe dayalı verimlilik artışı” ve “yeşil verimlilik” kavramının yaygınlaştırılması ve bu alandaki çalışmalar konusunda öncü kuruluşlardan biridir. AVT Merkezi ve üye ülkeleri eğitim programları başta olmak üzere pek çok etkinlik organize etmekte ve ortak çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar, Yeşil Verimlilik, İş Mükemmelliği, Dijital Dönüşüm, Enerji Verimliliği ve Üretim Mükemmelliği alanlarına odaklanmaktadır.

Bakanlığımız ile AVT işbirliğinde “Tarım 4.0 için Yenilikçi Akıllı Tarım Modelleri Üzerine Çok Ülkeli Gözlemsel Çalışma Misyonu” projesinin gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Detaylı bilgi için: [AVT](#)

23. NATO

NATO Barış ve Güvenlik için Bilim Programı (SPS Programı), NATO ve ortak ülkelerindeki uzmanlar ve bilim adamları tarafından ortaklaşa yürütülen sivil güvenlikle ilgili bilimsel işbirliği faaliyetlerini desteklemektedir. SPS, kar amacı gütmeyen kuruluşlara destek sağlayamaz, ancak faaliyetlerine öncülük eden devlet ve sivil toplum kurum ve kuruluşlarını destekleyebilir. SPS programından yararlananların çoğunluğu üniversiteler ve araştırma merkezleri olmasına rağmen, Bakanlıklar veya Bakanlığa bağlı kuruluşlar tarafından yürütülen faaliyetler de desteklenmektedir.

24. AKDENİZ GENEL BALIKÇILIK KOMİSYONU (GFCM)

GFCM, FAO’nun bağlayıcı tavsiye kararları alma yetkisine sahip, uygulama alanında (Akdeniz, Karadeniz ve Bağlantılı Sular) balıkçılık yönetiminde öncü bir rol üstlenen bölgesel balıkçılık yönetim kuruluşudur. GFCM’in üye ülkelerle gerçekleştirdiği bazı projeler şunlardır:

- *BlackSea4Fish projesi, GFCM’nin bölgedeki çalışmalarına bilimsel ve teknik destek sağlayarak, Karadeniz balıkçılığının sürdürülebilir yönetimine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Proje, Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya Federasyonu, Türkiye, Ukrayna ve AB’de, Karadeniz balıkçılığı ile ilgili hedeflerini gerçekleştirmelerine destek olmuştur.*
- *“Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Sürdürülebilir Kalkınması için Göstergeler ve Akdeniz’de Kullanımları için Kılavuz İlkeler” finansmanına AB’nin katkısıyla gerçekleştirilmiştir.*
- *“Akdeniz su ürünleri yetiştiriciliğine uygun alanlarda su ürünleri yetiştiriciliği için yer seçimi ve taşıma kapasitesi kılavuzlarının geliştirilmesi” finansmanına AB’nin katkısıyla gerçekleştirilmiştir.*
- *Akdeniz’de yaşayan deniz kaynaklarının ve ekosistemlerinin korunması için uyumlu bir yasal çerçeveye yönelik pilot proje*

Detaylı bilgi için: [GFCM](#)

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

25. AVRUPA BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ ÖRGÜTÜ (EUROFISH)

FAO tarafından gelişmekte olan ülkelere balıkçılık sektörüyle ilgili konularda yardımcı olma amacıyla kurulan bir iletişim ağı olan FISH INFO Network'ün bir parçasıdır. Özel sektör ve hükümetlere destek sağlamaktadır. Su ürünleri ile ilgili özel sektör yatırımlarının ve ortaklıkların teşvik edilmesi, projelerin geliştirilmesi, ticaret ve pazarlama imkânlarının hızlandırılması, su ürünleri ile ilgili düzenli bilgi akışının sağlanmasını amaçlar.

- *HORIZON 2020 projesi "Tüketici Odaklı Üretim: Akdeniz Su Ürünleri Değer Zincirinde Rekabetçi ve Sürdürülebilir Performans için Yenilikçi Yaklaşımları Entegre Etme – "PerformFISH", biyolojik, teknik ve operasyonel sorunların üstesinden yenilikçi, maliyet-kararlı yaklaşımlarla gelerek Akdeniz su ürünleri yetiştiriciliğinin rekabet gücünü artırmayı, sosyal ve çevresel sorumluluğu ele alırken ve "Mavi Büyümeye" katkıda bulunurken etkili, entegre çözümler sağlamayı amaçlamaktadır. EUROFISH, 5. Çalışma paketi – "Avrupa Levrek ve Çipura Ürünlerinin Pazarlamasının Güçlendirilmesi" proje lideridir.*
- *Katma değerli yenilebilir yengeç avı projesi kapsamında balıkçılardan yengeç salatası üreticisine kadar değer zincirini kapsayan sekiz katılımcıyla üç yıllık bir projeyi koordine etmektedir.*
- *Birleşik Krallık ve AB'deki Norveç pazar payları deniz ürünleri ticaret modeli analizi projesi, deniz ürünlerinin ticaret ve işleme akışları ve tüketimine ilişkin verilerin analizine ve doğru güncel istatistiklere dayalı tahminler sunmayı amaçlamaktadır.*

Detaylı bilgi için: [EUROFISH](#)

26. ULUSLARARASI ATLANTİK TON BALIKLARINI KORUMA KOMİSYONU (ICCAT)

Atlantik orkinosu ve orkinos benzeri türler üzerindeki araştırma faaliyetlerinin çoğu, Akit Tarafların ulusal araştırma enstitülerinden veya üniversitelerinden bilim adamları tarafından yürütülmektedir. ICCAT tarafından bu ulusal araştırma faaliyetlerine odaklanmaya, koordine etmeye ve tamamlamaya yardımcı olacak bir mekanizma olarak özel araştırma programları kullanılmıştır. Programlar genellikle belirli türler ve stoklar için biyolojik bilgi ve balıkçılık verilerini geliştirmeyi hedefler ve genellikle birkaç yıl sürer.

Geçmişte desteklediği projelerden bazıları:

- *Mavi yüzgeçli orkinos için Atlantik çapında araştırma programı*
- *Atlantik Okyanusu tropikal orkinos tanımlama programı*

Detaylı bilgi için: [ICCAT](#)

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

27. ORTA ASYA VE KAFKASLAR BÖLGESEL BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ KOMİSYONU (CACFISH)

"Orta Asya ve Kafkaslar Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Komisyonu" (CACFish), Bakanlığımız ile FAO SEC işbirliği çerçevesinde, Orta Asya ve Kafkas ülkeleri arasında doğal su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik ortak bir mekanizma kurulması ve su ürünleri ile ilgili deneyimlerin paylaşılması amacıyla, ülkemizin öncülüğü ve başkanlığında FAO Anayasası altında kurulmuş bulunan bir organizasyondur. Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği alanlarında işbirliği projeleri de dahil olmak üzere eğitim ve yayım, araştırma ve geliştirme ile ilgili faaliyetleri teşvik etmek, tavsiye etmek, koordine etmek ve uygun olduğunda üstlenmek gibi görevleri vardır.

Detaylı bilgi için: [CACFISH](#)

28. AB IPA VE IPARD PROGRAMLARI

IPA I, IPA II ve IPA II DÖNEMLERİ

IPA I DÖNEMİ (2007-2013)

Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA), Avrupa Komisyonu tarafından 2007-2013 dönemi için AB aday ülkelerindeki ("genişleme ülkeleri") reformların desteklenmesi aday ülkelerin üyelik yolunda AB standartları ve politikalarına uyum sağlaması amacıyla için finansal ve teknik yardım sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA)'nın I. dönemi ülkemizin;

- AB müktesebatına uyum ve uygulamasına yönelik kapasitesinin geliştirilmesi
- Ekonomik ve sosyal uyuma yönelik kapasitelerinin oluşturulması hedefleri çerçevesinde yürütülmüştür.

Bu doğrultuda IPA'nın birinci uygulama dönemi (2007 – 2013) ne ait 5 bileşenden Bakanlığımıza tahsis edilen toplam Kırsal Kalkınma (IPARD) Bileşeninde 854,6 Milyon avro; Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma Bileşeninde 1.667,5 Milyon avro tahsis edilmiştir.

Bakanlığımız bu dönem içinde 15 adet proje gerçekleştirmiş ve 129.383.929,49 avro AB fonu kullanmıştır.

IPA II DÖNEMİ (2014 – 2020)

Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA)'nın II. Dönemi de I. Dönemin devamı niteliğinde olup, 2014-2020 dönemini kapsayacak şekilde, için katılım öncesi yardım sağlamak için yeni bir çerçeve oluşturulmuş, ülkemizin AB müktesebatına uyum ve uygulamasına yönelik kapasitesinin geliştirilmesi ile ekonomik ve sosyal uyuma yönelik kapasitelerinin oluşturulması hedefleri çerçevesinde yürütülmüştür. Bu dönemde Komisyon tarafından fonların daha etkin kullanımına yönelik olarak "**sektörel bir yaklaşım**" benimsenmiş, bu yaklaşım kapsamında IPA'nın I. döneminde yer alan bileşen bazlı yapı kaldırılarak yeni dönemde finanse edilmesi öngörülen belirli sektörler ile bu sektörler kapsamındaki çalışmaları yürütecek sektör sorumlusu kuruluşlar belirlenmiştir. Ülkemizde AB'den sağlanacak Katılım Öncesi fonların yönetimi ile ilgili kurumsal yapılanmayı belirleyen 2015/15 No.'lu Başbakanlık Genelgesi'nde Bakanlığımız, Yıllık

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Program Otoritesi yapısı içinde “Tarım ve Kırsal Kalkınma Sektörü Kurumsal Kapasite Geliştirme Alt-sektörü” için Lider Kurum olarak görevlendirilmiştir.

Bu bağlamda, IPA’nın II. Dönemi kapsamında, “Türkiye için Endikatif Strateji Belgesi’nde belirlenen dokuz sektörden birisi olan “Tarım ve Kırsal Kalkınma” sektörü iki alt sektöre ayrılarak “Kırsal Kalkınma” ve “Kurumsal Kapasite Geliştirme” olmak üzere IPA II döneminde toplam 912,2 Milyon avro fon ayrılmış olup bu fonun 111,2 Milyon avrosu “Kurumsal Kapasite Geliştirme” alt sektörü için tahsis edilmiştir.

Bakanlığımızın 2014, 2015 ve 2016 program yıllarında toplamda 10 aktivitesi (projesi) bulunmakla birlikte, Komisyonca 2017- 2020 dönemi için bir fon tahsisatı yapılmamıştır ve IPA II dönemi için Alt-sektöre tahsis edilmiş olan toplam fon miktarı, kesintiye uğrayarak 111,2 milyon avrodan 42,9 milyon avroya düşürülmüştür.

- 2014 Aksiyon Programı’nda bulunan 3 aktivitenin tamamlanmış olup,
- 2015 Aksiyon Programı’nda yer alan ve toplam AB katkısı 31,9 milyon avro olan 4 adet aktiviteden 1 tanesinin uygulanmasının tamamlanmış olup diğer 3 aktivitenin uygulamasına devam edilmekte,
- 2016 Aksiyon Programı’nda yer alan ve toplam AB katkısı 4,4 milyon avro olan 3 adet aktivitenin uygulanmasına devam edilmekte ve AB ye uyum açısından sektörümüz için belirlediğimiz hedeflere ulaşmak adına çalışmalarını sektörel bir yaklaşımla fon kullanımına ilişkin yüksek bir performans ortaya koyarak sürdürülmektedir.

AB PROJELERİ				BÜTÇESİ (€)		
TÜRÜ	DÖNEMİ	DURUMU	SAYISI	AB KATKISI	TR KATKISI	TOPLAM
MEDA programı	2002	Tamamlandı	1	10.123.000	4.016.000	14.139.000
Adaylık Sonrası Mali Yardım	2002-2006	Tamamlandı	17	126.360.915	34.857.805	161.218.720
SEI/ESEI	2006-2013	Tamamlandı	22	9.340.576,27	735.031	10.075.607,27
IPA I	2007-2013	Tamamlandı	15	129.383.929,49	23.820.515,47	153.204.444,96
IPA II	2014-2020	Tamamlandı	4	3.738.376	996.792	4.735.168
		Devam eden	6	34.481.512	4.792.590,58	39.274.103
TOPLAM	2002-2016	Tamamlanan	59	278.946.797	64.426.143,47	343.372.940,47
		Devam eden	6	34.481.512	4.792.590,58	39.274.103
		Genel Toplam	65	313.428.309	69.218.734,05	382.647.043

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tablo. Tarım Ve Orman Bakanlığınca AB fonları le gerçekleştirilen adaylık öncesi ve sonrası proje dönemleri ve bütçeleri

IPA III dönemi (2021-2027)

Katılım öncesi mali destekler, 2021-2027 yıllarını kapsayan IPA-III döneminde de devam edecektir. IPA III döneminde yer alacak projelerin Avrupa Komisyonu tarafından “ilgililik” ve “olgunluk” kriterlerine tabi tutularak fonlanması planlanmaktadır.

İlgililik, yararlanıcı kurum tarafından teklif edilen projenin AB uyum sürecimizle bağlantılı bir konuya sahip olması, kurumun AB’ye uyum süreci kapsamında gidermesi gereken eksiklikleri tamamlayıcı olması, AB üyesi ülkelerin iyi uygulamalarının ve örneklerinin transferine yönelik olması anlamına gelmektedir.

İlgililik aşamasını geçen proje teklifleri, olgunluk değerlendirmesine tabi tutulmaktadır. Olgunluk değerlendirmesinde yararlanıcı kurum tarafından teklif edilen projeler arasında, en hızlı biçimde ihale edilebilecek ve uygulaması en kısa sürede başlayabilecek projelere öncelik verilecektir. Dolayısıyla teklif edilen projenin ihale ve uygulama aşamasında herhangi bir sorunla karşılaşmaması için projenin ihtiyaçlarının iyi bir şekilde belirlenmesi, projeye ilişkin fizibilite çalışmasının teklif aşamasında yapılması, proje kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetlerin önceden belirlenmesi, satın alma faaliyetleri kapsamında market araştırmasının yapılması ve proje bütçesinin yaklaşık olarak hesaplanması önem arz etmektedir.

Bu çerçevede ilgililik aşamasını geçen projelerde, yararlanıcı kurumlar tarafından proje fişi, teknik şartname, market araştırması gibi uygulama dokümanlarının hazırlanması talep edilecek olup Avrupa Komisyonunun olgunluk değerlendirmesinde söz konusu uygulama dokümanlarının kalitesi belirleyici olacaktır.

IPA-III döneminde 5 Tematik Pencere ve bu pencereler altında farklı Tematik Öncelikler bulunmaktadır:

- Pencere 1: Hukukun Üstünlüğü, Temel Haklar ve Demokrasi
- Pencere 2: İyi Yönetişim, Müktesebat Uyumu, İyi Komşuluk İlişkileri ve Stratejik İletişim
- Pencere 3: Yeşil Gündem ve Sürdürülebilir Bağlantısallık
- Pencere 4: Rekabetçilik ve Kapsayıcı Büyüme
- Çerçeve 5: Sınır ve Sınır Ötesi İşbirliği

Tarım ve Orman Bakanlığı sahip olduğu geniş görev ve yetki alanı sebebiyle AB uyum sürecinde farklı Fasıl başlıklarına yönelik çalışmalar yürütmektedir. Bununla birlikte, projeler ağırlıklı olarak 11. Fasıl (Tarım ve Kırsal Kalkınma), 12. Fasıl (Gıda Güvenilirliği, Bitki Sağlığı ve Veterinerlik) ve 13. Fasıl (Balıkçılık) altında yer alan konularda uygulanmıştır. Bununla birlikte, IPA III döneminde Bakanlık merkez birimleri ve bağlı kuruluşları ile diğer ilgili paydaşlar “Pencere 4: Rekabetçilik ve Kapsayıcı Büyüme” altında yer alan 3 ve 4 no.lu tematik öncelikler başta olmak üzere görev ve yetki alanlarına uygun Tematik Önceliklerde IPA projeleri hazırlayıp teklif edebileceklerdir.

Detaylı bilgi: AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü